
Lada SADIKOVIĆ¹

Apsolutno zaštićena ljudska prava
Absolutelly Protected Human Rights

Sažetak

U evropskom i bosanskohercegovačkom sistemu ljudskih prava poseban značaj imaju tzv. apsolutno zaštićena prava. Radi se o onim ljudskim pravima koja imaju esencijalan značaj za dignitet čovjeka i demokratski karakter jednog društva, pa se stoga, ni na koji način, ni pod kojim uvjetima ne mogu i ne smiju ograničiti. Ta ljudska prava ne mogu se derogirati čak ni onda kada je u pitanju opstanak nacije. Apsolutna zaštićenost ovih ljudskih prava je neophodna pretpostavka zaštite, kako svih ostalih ljudskih prava i sloboda, tako svakako i demokratske države u okviru koje su se ona i pojavila. Isticanje značaja ovih prava ima uz sve ostalo i poseban značaj za unapređenje kriminalističkih nauka.

U aktuelnoj teoriji i praksi ljudskih prava više niko ne osporava potrebu njihovog većeg ili manjeg ograničavanja u situacijama kada se to čini radi zaštite izvjesnih općepoznatih i općeprihvaćenih demokratskih vrijednosti. Međutim, isto tako niko ne može osporiti da ograničenja ljudskih prava predstavljaju uvijek i određene opasnosti za opstanak navedenih vrijednosti. Bez obzira na ove dileme o ograničenjima ljudskih prava evidentno je da su danas sve demokratske zemlje u svijetu prihvatile potrebu derogacije izvjesnih ljudskih prava onda kada se u društvu pojave neke okolnosti koje prijete da ugroze sistem prava u cjelini. Očito je prema tome, da je prihvaćena potreba ograničavanja ljudskih prava ali, je isto tako prihvaćena i potreba da se pruže potrebne pouzdane garancije kako ta ograničenja ljudskih prava ne bi bila zloupotrebljena.

¹ Asistent na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu

Među garancijama koje se danas vrlo često spominju u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i svim drugim poznatim međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima, posebno mjesto svakako zauzima nastojanje da se precizno označe određena ljudska prava koja ne mogu biti predmet nikakvih ograničenja, pa ni onih koje predviđa član 15. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda. Radi se, naime, o tzv. apsolutno zaštićenim ljudskim pravima i fundamentalnim slobodama koje, ni pod kojim uvjetima i ni uz bilo kakve izgovore, ne mogu biti predmet ograničavanja. Apsolutno zaštićena prava posebno su interesantna za kriminalističke nauke, s obzirom na to da se u okviru tih prava javljaju i tzv. «policajska prava» kao što je to slučaj u pravu na život, što svakako povećava aktuelnost i značaj ove materije za ukupno razumijevanje pozicije policije u odnosu prema ljudskim pravima i demokratskom poretku uopće.

Član 15. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava glasi:

«1. U doba rata ili druge javne opasnosti koja prijeti opstanku nacije svaka visoka strana ugovornica može poduzeti mjere koje odstupaju od njenih obaveza po ovoj Konvenciji i to u najnužnijoj mjeri koju zahtijeva hitnost situacije, s tim da takve mjere ne budu u neskladu sa njenim drugim obavezama prema međunarodnom pravu.

2. Prethodna odredba ne dopušta odstupanje od člana 2. osim u pogledu smrti prouzrokovane zakonitim ratnim postupcima, ili člana 3 i 4 (Stav 1) i člana 7.

3. Svaka visoka strana ugovornica koja koristi svoje pravo da odstupi od odredbi Konvencije obavještava u potpunosti Generalnog sekretara Savjeta Evrope o mjerama koje poduzima i razlozima za njih. Ona takođe obavještava Generalnog sekretara Savjeta Evrope kada takve mjere prestaju djelovati i kada se odredbe Konvencije ponovo počinju u potpunosti primjenjivati.»

Jedna od osnovnih karakteristika ljudskih prava navedenih u članu 15. tački 2. jeste da se radi o *općem dopuštenju* državi da privremeno odstupi od ljudskih prava koja su priznata u Konvenciji, za razliku od drugih vrsta ograničenja koja takođe poznaje Evropska Konvencija a koja su po prirodi stvari ograničena *ratione personae*. Tako npr. postoji ograničenje i u članu 16. u kojem se dopušta ograničenje političke aktivnosti stranaca, dakle samo jedne kategorije pojedinaca ili pak u članu 17. gdje se govori o zabrani zloupotrebe prava, od strane onih pojedinaca koji se upuštaju u djelatnosti usmjerene protiv datog sistema ljudskih prava i sloboda.

Slijedeća karakteristika apsolutno zaštićenih prava jeste da ona, više-manje zadiru u domen suverenosti država, jer kao, što je poznato, broj

apsolutno zaštićenih ljudskih prava može se širiti – zapravo on se već i širi – ali države ne mogu smanjivati taj broj. Na taj način pitanje ljudskih prava je i u tijesnoj vezi sa karakterom suverenosti država koje su ratificirale Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava, Pakt UN o građanskim i političkim pravima ili Američku konvencije o ljudskim pravima.

Najvažniji međunarodni dokumenti o ljudskim pravima nisu posve saglasni oko broja apsolutno zaštićenih prava.

Prema Evropskoj konvenciji za ljudska prava apsolutno su zaštićena sljedeća ljudska prava: član 2. Pravo na život, član 3. Sloboda od torture i drugih nehumanih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, član 4. Sloboda od ropstva, služenja i prinudnog ili obveznog rada, član 7. Kažnjavanje samo na osnovu zakona (Zabrana retroaktivnog krivičnog zakonodavstva), Protokol broj 6 član 3. Zabrana izricanja smrtne kazne, Protokol broj 7 član 4. Zabrana ponovnog suđenja licima već osuđenim ili oslobođenim povodom istog krivičnog djela (ne bis in idem).

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima tretira kao apsolutno zaštićena prava i Zabranu zatvaranja zbog neizvršenja neke ugovorne obaveze kao i Slobodu misli savjesti i vjeroispovjesti.

Međutim, Američka konvencija ide još dalje i među takva prava ubraja Pravo na pravnu sposobnost, Prava porodice, Pravo na ime, Prava djeteta, Pravo na državljanstvo, Pravo na učešće u vlasti i Sudske garancije koje su značajne za zaštitu tih prava.

Pravo na život², prema Evropskoj konvenciji predstavlja temeljno pravo ljudskih prava, koje je pravni i politički preduvjet ostvarenja svih drugih prava i sloboda. Bez postojanja prava na život bilo bi izlišno govoriti o poštivanju i zaštiti ostalih pojedinačnih i kolektivnih prava i sloboda. Ono

² Ljudska prava, Odabrani evropski dokumenti, Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Nezavisni biro za humanitarna pitanja, Drugo izdanje, Sarajevo 1999, str. 15

Član 2. Pravo na život

1. Pravo na život svakog čovjeka zaštićeno je zakonom. Niko ne može biti namjerno lišen života, osim kod izvršenja smrtne kazne po presudi suda, kojom je proglašen krivim za zločin za koji je ova kazna predviđena zakonom.
2. Lišenje života nije u suprotnosti sa ovim članom ako proizlazi iz upotrebe sile koja je apsolutno neophodna:
 - a) u odbrani svakog pojedinca od nezakonitog nasilja;
 - b) prilikom zakonitog lišenja slobode ili sprječavanja bjekstva osobe koja je zakonito lišena slobode;
 - c) u akciji preduzetoj, u skladu sa zakonom, radi gušenja nemira ili pobune.

prije svega znači obavezu zaštite tj. osiguranja prava na život, a ne zaštite samog života, pri čemu se svakako misli na namjerno lišavanje života kao i bezobzirno ugrožavanje ljudskog života. Jednostavno rečeno, čovjek u svakom slučaju mora biti zaštićen, bilo da se radi o djelovanju pojedinca ili predstavnika vlasti, pogotovo policijskog aparata. Pitanje zaštite prava na život predstavlja, između ostalog, i obavezu države da zaštiti vojnike kao i policajce, ali i da poduzme mjere adekvatnog sankcioniranja svih onih koji su prekršili zakon. U širem smislu javljaju se i drugi primjeri kao što su pružanje medicinske pomoći i operacije koje spašavaju život³.

Pravo na život u svim državama indirektno se štiti i drugim brojnim različitim načinima, koji svakako otvaraju i mnoga pitanja i dileme oko njihove interpretacije. Član 2. stav 1. Evropske Konvencije o ljudskim pravima ne može se derogirati (osim u odnosu na gubitak života usljed nezakonitih ratnih akata). Taj član predviđa tri slučaja kada se smatra da nije došlo do kršenja odredbe i to:

- u slučaju odbrane svakog lica od nezakonitog nasilja, zakonitog lišavanja slobode;
- sprječavanja bjekstva uhapšenog lica;
- suzbijanja nemira ili pobune, u skladu sa načelom da upotreba sile bude «ne više nego apsolutno neophodna».

Izuzetna važnost prava na život dolazi do izražaja i u Protokolu broj 6 Evropske konvencije⁴ koji se takođe ne može derogirati. Kazna u osnovi predstavlja nanošenje fizičkog ili psihičkog zla subjektu koji je počinio delikt⁵, i svakako da ona mora biti proporcionalna djelu koje je počinjeno. Kazne egzistiraju vijekovima i one su uglavnom zavisile od stepena razvijenosti pojedinih društava. Kazne su se kroz historiju javljale u raznoraznim oblicima, od čina osвете pa sve do specijalne prevencije tj. uklanjanja iz društva osobe, koja je prekršila zakon. Kazna kao sankcija

³ Vidi The European system for the protection of human rights, R.St.J. Macdonald, F. Matscher and H. Petzold, Martinus Nijhoff Publishers, London 1993, str. 212

⁴ Ib idem, str. 53

Član 1. Smrtna kazna se ukida. Niko ne može osuditi na smrtnu kaznu ili pogubiti

Član 2. Niko neće biti osuđen na tu kaznu ili smaknut. Država može u svom zakonodavstvu da predvidi smrtnu kaznu za djela izvršena u doba rata ili neposredne ratne opasnosti; takva kazna primjenit će se samo u slučajevima predviđenim zakonom i u skladu sa njegovim odredbama. Država obavještava Generalnog sekretara Savjeta Evrope o relevantnim odredbama tog zakona.

Član 3. Nijedna odredba ovog Protokola ne može se ukinuti na osnovu člana 15. Konvencije.

Član 4. Na odredbe ovog protokola ne mogu se stavljati rezerve prema članu 57. Konvencije.

⁵ Vidi Dr. Nikola Visković, Država i pravo, str. 151, Zagreb 1995

bila je predviđena kako u moralnoj, tako i u običajnoj pa i religijskoj normi. Upravo takva neorganizirana, spontana primjena sankcije prikrivala je enormnu nejednakost i dovodila do diskriminacije čovjeka.

Nastankom modernog demokratskog društva došlo je i do legalizirane tj. kontrolirane upotrebe fizičke prinude, pa tako i do smrtne kazne u prvobitnoj verziji samo za najteža krivična djela i u skladu sa zakonom, koja je prije svega trebala osigurati sve ono što upotreba sile do tada nije obezbjeđivala, a što se odnosi na primjenu načela zakonitosti i pravne jednakosti. Sa razvojem demokratskog društva mijenjalo se i stanovište o smrtnoj kazni. Promjene do kojih je došlo u nekoliko evropskih država članica Vijeća Evrope dovele su i do izražavanja opće težnje ka ukidanju smrtne kazne. Međutim, pitanje opravdanosti postojanja smrtne kazne, tamo gdje ona nije obuhvaćena ovim protokolom, otvara moralno pitanje da li i koliko je nevinih ljudi osuđeno na smrtnu kaznu, što u svakom pogledu potvrđuje enormnu važnost apsolutne zaštićenosti člana 1. Protokola broj 6.

Pravo na život nameće potrebu da se spomenu i izvjesna posebna pitanja kao što su pravo na abortus kao i eutanaziju. Pri tome, javljaju se različita stanovišta o tome da li ta prava predstavljaju kršenje prava na život, što svakako ovisi i o stepenu obrazovanosti, religijskog uticaja, standarda kao i političkog režima društva u kojoj se ona ispoljavaju. U savremenom demokratskom društvu javljaju se interesi kako nerođenog djeteta tako i interesi trudnice. Istovremeno, susrećemo se sa «ubistvom iz milosrđa» tj. eutanazijom koja u svakom pogledu izaziva različita mišljenja kao i dileme, upravo iz razloga moguće zloupotrebe. Nesumljivo je da svaki čovjek mora imati pravo na humanu smrt, ali su još uvijek brojna nerazjašnjena pitanja u vezi sa konkretizacijom ovog postupka, što je učinjeno legalizacijom eutanazije u Holandiji.

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima u članu 6 stav 1.⁶ takođe izražava apsolutnu neograničenost prava na život, pa i u uvjetima proglašenja vanrednog stanja ili opće opasnosti koje predviđa član 4. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Isto tako, član 4.

⁶Ljudska prava, Odabrani međunarodni dokumenti, Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Nezavisni biro za humanitarna pitanja, Sarajevo 1996. godine, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, str. 121

Član 6. Stav 1. Pravo na život je neodvojivo od čovjekove ličnosti. Ovo pravo mora da bude zakonom zaštićeno. Niko ne može biti proizvoljno lišen života.

stav 1. Američke konvencije o ljudskim pravima⁷ kao i član 27. Američke konvencije o ljudskim pravima ne dopuštaju derogaciju prava na život.

Jedan od članova Evropske konvencije koji spadaju u grupu apsolutno zaštićenih prava je i član 3. Evropske konvencije⁸ - Zabrana mučenja. Obzirom na to da ovaj član u svom nazivu obuhvata «torturu, nehumani ili ponižavajući postupak kao i kažnjavanje», javila se potreba za preciznijim utvrđivanjem razlike između tih pojmova. Shodno praksi Komisije za ljudska prava izdiferencirana su tri oblika ponašanja koja su zabranjena i to: mučenje, nečovječno postupanje ili kažnjavanje i ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje⁹. Pri tome, iskazana je potreba za preciziranjem gradacije nanesene patnje, stepena poniženja, prirode i konteksta samog kažnjavanja kao i načina i metoda njegovog izvršenja, obzirom da tortura predstavlja «promišljen nehumani postupak koji izaziva veoma ozbiljnu i tešku patnju»¹⁰.

Upravo teške i ozbiljne fizičke i mentalne patnje kao i stepen intenziteta izlaganja pojedinaca okrutnosti pri brojnim do sada ustanovljenim nehumanim postupcima doveli su do potrebe apsolutne zaštite člana 3. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava. Navedeni postupci, kojima je cilj pribavljanje određenih informacija ili priznanja, kao i teško kažnjavanje osoba, navode nas na razmišljanje kako postići efikasnu prevenciju u smislu reduciranja tj. sprječavanja upotrebe takvih postupaka i sredstava kao i efikasne kontrole u cilju sprječavanja onih koji su u poziciji da takve postupke sprovedu, misleći pri tome na izvršno – policijske organe.

Apsolutna zaštita člana 3. Evropske konvencije opravdana je sa aspekta saniranja posljedica koje nastaju kršenjem ovog člana. Pri tome, neophodno je sagledati problem u širem smislu, i efikasno djelovati u pogledu pružanja pomoći i adekvatne zaštite osobama koje su bile podvrgnute takvim postupcima, gdje se svakako javlja i neophodnost učešća šire društvene zajednice.

⁷Góran Melander and Gudmundur Alfredson, *The Raoul Wallenberg Compilation of Human Rights Instruments*, Martinus Nijhoff Publishers 1997, str. 156

Član 4. Stav 1. Svako ima pravo da mu se poštuje pravo na život. Ovo će se pravo štititi zakonom, u načelu od trenutka začeća. Niko ne može biti namjerno lišen života.

⁸ Ib idem, Član 3., str. 15, Niko neće biti podvrgnut torturi, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju.

⁹ Vidi, Čazim Sadiković, «Evropsko pravo ljudskih prava», Magistrat Sarajevo, 2001. godine

¹⁰ Vidi, P. Van Dijk, G.J.H. van Hoof u suradnji sa A.W. Heringa, J.G.C. Schokkenbroek, B.P. Vermeulen, M.L.W.M. Viering, L.F. Zwaak, *Teorija i praksa Evropske konvencije o ljudskim pravima*, Muller Sarajevo, 2001. godine, str. 289

Član 3. Evropske konvencije predstavlja, upravo iz navedenih razloga, jednu od temeljnih vrijednosti demokratskog društva. Stoga, sloboda od torture i drugih nehumanih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja ne podliježe niti jednom ograničenju ljudskih prava, bilo da se radi o derogaciji iz člana 15. Evropske konvencije, bilo da se radi o izuzecima ili restrikcijama. To je osnovni razlog da se ne dopusti njegovo ukidanje čak i u slučaju opasnosti koja predstavlja prijetnju po život nacije. Član 3. apsolutno štiti svakog pojedinca od navedenog ili sličnog ponašanja, pri čemu istovremeno predstavlja i obavezu države da pruži garanciju za njegovu neometanu primjenu, kao i da svoje ponašanje uskladi u interesu zaštite ovog člana.

Najveći značaj člana 3. Evropske konvencije iskazuje se upravo u tome što zabrana torture, nehumanog ili ponižavajućeg postupka ili kažnjavanja štiti prvenstveno dignitet i dostojanstvo čovjeka, što je u svakom slučaju osnovno i neotuđivo ljudsko pravo, i što predstavlja jednu od najvrijednijih tekovina moderne demokratske zajednice. Zabrana torture, neljudskog ili ponižavajućeg postupka ili kažnjavanja spada u apsolutno zaštićena prava i po Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima (član 4) kao i po Američkoj konvenciji za ljudska prava (član 27).

Među ostalim apsolutno zaštićenim pravima nalazi se i član 4 Evropske konvencije¹¹ tj. sloboda od ropstva, služenja i prinudnog ili obaveznog rada.

Član 4. stav 1. pripada onoj skupini prava Evropske konvencije na koji se ne može primijeniti član 15. Evropske konvencije tj. nije dozvoljeno odstupanje pod bilo kakvim okolnostima. Analiza člana 4. stava 1. ukazuje na to da se izrazom «Ropstvo i sluganski položaj» određuje cjelokupan status osobe, koji ta osoba nije u stanju promijeniti, koji

¹¹Ib idem, Član 4., str. 15

1. Niko neće biti držan u ropstvu ili položaju ropске zavisnosti.
2. Niko neće biti primoravan da obavlja prinudni ili obavezni rad.
3. Za potrebe ovog člana izraz «prinudni ili obavezni rad» ne uključuje:
 - a) bilo koji rad koji se normalno zahtijeva od osobe koja se nalazi u zatvoru u skladu sa odredbama Člana 5 ove Konvencije, ili za vrijeme uvjetnog otpusta;
 - b) bilo koju službu vojne prirode ili, u slučaju odbijanja služenja vojne obaveze u zemljama gdje se to dozvoljava, bilo koju drugu službu umjesto obaveznog služenja vojne obaveze;
 - c) bilo koju službu koja se zahtijeva u slučaju izvanredne situacije ili katastrofe koja ugrožava život ili blagostanje zajednice;
 - d) bilo koji rad ili službu koji su dio uobičajenih građanskih obaveza.

predstavlja oblik vlasništva jedne osobe nad drugom i osobito tešku situaciju u kojoj se nalazi osoba koja je u stanju ropstva i sluganskog položaja.

S obzirom da samu pojavu prava i sloboda čovjeka i građanina vezujemo uz državu koja je moderna, demokratska, u funkciji zaštite i pružanja sigurnosti i građanskih sloboda pojedincu, kao i obezbjeđivanje uvjeta koji čine tzv. «socijalnu državu», vidljiva je povijesna tendencija slabljenja onih funkcija države u kojima su preovladavajući faktori bili klasno ugnjetavanje, prisila i izrabljivanje u cilju stjecanja bogatstva i velike nejednakosti u raspodjeli materijalnih dobara.

Upravo navedene historijske činjenice ukazuju na to kako je bio težak i dugotrajan proces civilizacijskog napredovanja, i kako se kroz socijalnu pa i političku borbu došlo do onoga što u suštini predstavlja upravo zabrana člana 4. stava 1. To naravno upućuje i dalje na obavezu države, da u svakom pogledu, onemogućiti takav položaj pojedinca i pri tom garantuje ostvarenje osnovnih atributa pravednosti, mira, sigurnosti, socijalnog blagostanja isl..

Jedno od daljnjih prava koja se takođe ubrajaju u ona prava koja se ne mogu ukidati ili ograničavati ni u vanrednom stanju je i zabrana retroaktivnog krivičnog zakonodavstva tj. član 7. – kažnjavanje samo na osnovu zakona¹² kojeg uz član 15. Evropske konvencije o ljudskim pravima, prihvataju i član 4. Međunarodnog pakta o građansko-političkim pravima kao i član 27. Američke konvencije o ljudskim pravima.

Još je 1789. godine u članu 7. Deklaracije o pravima čovjeka i građanina istaknuto da «niko ne može biti optužen, pritvoren ili zatvoren ukoliko djelo za koje je optužen nije određeno zakonom i ukoliko to nije učinjeno prema postupku koji je predviđen zakonom». Time se nesumnjivo ističe važnost ovog principa koji je napravio prekretnicu u ukupnom historijskom razvoju i odvojio današnju modernu, demokratsku i pravnu državu sa svim onim što ona podrazumijeva od tadašnje državne

¹² Ib idem, Član 7., str. 19

1. Niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo nastalo činjenjem ili nečinjenjem koje nije predstavljalo krivično djelo, u vrijeme izvršenja, prema domaćem ili međunarodnom pravu. Isto tako, izrečena kazna neće biti teža od one koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

2. Ovaj član ne utječe na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema općim načelima priznatim kod civiliziranih naroda.

samovolje i veoma niskog stepena pravne sigurnosti, kao i loše socijalne pozicije samog čovjeka.

Vrijednost ovog člana ne treba posebno isticati s obzirom na enormnu važnost pravne sigurnosti kao temelja egzistencije čovjeka u kojoj on ostvaruje ideal pravednosti kao i sva druga dobra u pravu. Upravo se zbog promjenljivosti i životne nesigurnosti javila i potreba za mogućnošću planiranja bliže i daljnje budućnosti, potreba sagledavanja pa i izvjesne kontrolabilnosti društvenog razvoja pošto bi suprotno stanje izazvalo bezvrijednost, nesigurnost i neizvjesnost. Iz navedenih razloga neophodno je da pravne obaveze i ovlaštenja, kao i određenje delikata i sankcija budu što više predvidljiva i trajna. To svakako osigurava upravo vladavina prava koja zahtijeva strogo pridržavanje ustava i zakona od strane svih državnih tijela i pojedinih dužnosnika kao i od samih građana. Važnost predvidljivosti, osobito kada govorimo o krivičnom zakonodavstvu najviše se izražava u postupcima primjene fizičke prisile koja se, da ne bi ugrozila pravnu sigurnost i dovela do mogućnosti državne samovolje, mora primjenjivati isključivo prema unaprijed propisanim i obaveznim postupcima formalizma i proceduralnosti prava.

To se svakako jasno vidi i u temeljnom principu vladavine prava koji naglašava da su građani podložni samo zakonima, a ne drugim ljudima – (non sub homine sed sub lege).

Radi sprječavanja samovolje i uspostavljanja zaštite prava i sloboda čovjeka i građanina uveden je i član 4. Protokola broj 7. – Pravo da se ne bude suđen ili kažnjen dvaput po istom predmetu¹³.

Princip «ne bis in idem» potvrđuje još jednom važnost pravne sigurnosti kojom se s jedne strane, osigurava autoritet izricanju presude donijete po unaprijed propisanim i obaveznim postupcima, a, s druge strane, ne dovodi u pitanje poziciju pojedinca, koji je na taj način apsolutno zaštićen od samovoljnog upadanja države u njegovu privatnu sferu.

¹³ Ib idem, Član 4. Protokola broj 7, str. 61

1. Nikome se ne može suditi niti se može ponovo kazniti u krivičnom postupku u nadležnosti iste države za djelo zbog koga je već bio pravosnažno osuđen u skladu sa zakonom i krivičnim postupkom te države.

2. Odredbe prethodnog stava ne sprječavaju obnovu postupka u skladu sa zakonom i činjenicama, ili ako je u ranijem postupku došlo do bitne povrede koja je mogla da utiče na njegov ishod.

3. Ovaj se član ne može staviti van snage na osnovu Člana 15 Konvencije.

Općenito gledano, ograničenja ljudskih prava koja su data u Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i drugim međunarodnim dokumentima čine se radi zaštite tih ljudskih prava. Konkretnije gledano, kada se radi o odredbi paragrafa 2. člana 15., može se s pravom zaključiti da je već samo postojanje takvih prava način da se sačuva demokratski karakter Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i Evropskog sistema ljudskih prava u cjelini. Što se tiče drugih prava koja se mogu derogirati smisao je isti.

Ljudska prava mogu se derogirati *privremeno* da bi se sva ljudska prava Konvencije zaštitila *trajno*.

Abstract

In European and B&H system of human rights special significance have so called absolutely protected human rights. Those are human rights that have essential significance for the dignity of human being and democratic character of a society, and therefore under no circumstances they cannot be limited. Those human rights cannot be withdrawn even when the survival of nation is at issue. Absolute protection of these human rights is a necessary condition of protection of other human rights and freedoms as well as democratic state within the framework in which they appeared. The emphasis of these rights, with everything else, has a special significance of the improvement of criminal sciences.

Literatura

1. P. Van Dijk, G.J.H. van Hoof, u suradnji sa A.W. Heringa, J.G.C. Schokkenbroek, B.P. Vermeulen, M.L.W.M. Viering, L.F. Zwaak, Teorija i praksa Evropske konvencije o ljudskim pravima, Müller, Sarajevo 2001.
2. R.St.J. Macdonald, F. Matscher and H. Petzold, The European system of the protection of human rights, London 1993.
3. G. Melander and G. Alfredsson, The Raoul Wallenberg Compilation of Human Rights, Martinus Nijhoff Publishers, 1997.

4. G. Alfredsson and A. Eide, *The Universal Declaration of Human Rights – A Common Standard of Achievement*, Martinus Nijhoff Publishers 1999.
5. Ć. Sadiković, *Evropsko pravo ljudskih prava*, Magistrat, Sarajevo 2001.
6. D. Gomien, *Kratki vodič kroz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima*, Izd. Savjet Evrope, Strasbourg 1998.
7. T. Buergenthal, *Međunarodna ljudska prava u sažetom obliku*, Magistrat, Sarajevo 1998.
8. J. Donnelly, *Međunarodna ljudska prava*, Helsinški komitet za ljudska prava u BiH, Sarajevo 1999.
9. N. Visković, *Država i pravo*, Zagreb 1995.
10. S. Sokol, B. Smerdel, *Ustavno pravo*, Informator Zagreb, 1998.
11. *Leksikon temeljnih pojmova politike*, Abeceda demokracije, Fond otvoreno društvo BiH, Sarajevo 1994.
12. *Ljudska prava*, Odabrani Evropski dokumenti, Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Nezavisni biro za humanitarna pitanja, Drugo izdanje, Sarajevo 1999.
13. *Ljudska prava*, Odabrani međunarodni dokumenti, Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Nezavisni biro za humanitarna pitanja, Sarajevo 1996.